

Lekcja VIb

I.3.6)

Czym jest zdanie podrzędnie złożone?

Zdanie, składające się ze zdania **nadrzędnego** (głównego) oraz określającego go zdania **podrzędnego**, które pełni takie funkcje, jak poszczególne części składowe zdania pojedynczego.

Zdania podrzędnie złożone

1. PRZYDAWKOWE

Wierus poszedł do kina z dziewczyną, która mu się podobała.

Podrzędne przydawkowe odpowiada strukturalnie na pytania przydawki.

Jaki? Który? Czyj? Ile? Czego? Z czego?

Zdania podrzędnie złożone

2. DOPEŁNIENIOWE

Lubię oglądać, jak wschodzi słońce.

Podrzędne dopełnieniowe odpowiada strukturalnie na pytania dopełnienia.

pytania przypadków oprócz mianownika

Zdania podrzędnie złożone

3. OKOLICZNIKOWE

Mgły opadły, gdy słońce wyszło zza gór.

Podrzędne okolicznikowe odpowiada strukturalnie na pytania okolicznika.

Jak? Gdzie? Kiedy? Po co? Dlaczego?

Zdania podrzędnie złożone

4. PODMIOTOWE

Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada.

Podrzędne podmiotowe odpowiada strukturalnie na pytania podmiotu.

Kto? Co?

Zdania podrzędnie złożone

5. ORZECZNIKOWE

Wierus jest taki, że wszyscy go lubią.

Podrzędne orzecznikowe strukturalnie jest elementem orzeczenia złożonego.

Wykres zdania

Wierus poszedł do kina z dziewczyną,

ZDANIE NADRZĘDNE

Z JAKĄ?

WSKAŹNIK
ZESPOLENIA

która mu się podobała.

ZDANIE PODRZĘDNE

Zdanie złożone współrzędnie

Zdanie złożone, w którym zdania składowe wzajemnie się uzupełniają.

Łączą się ze sobą bezpośrednio lub za pomocą określonych spójników.

Zdania złożone współrzędnie

1. ŁĄCZNE

Treści zdań składowych łączą się w czasie i przestrzeni.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: *i, oraz, tudzież, a*

Basia poszła na spacer **oraz** zrobiła zakupy.

Zdania złożone współrzędnie

2. ROZŁĄCZNE

Treści zdań składowych wykluczają się, nie mogą być jednocześnie prawdziwe.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: *lub, albo, czy, bądź, ani, ni.*

Wyberzemy się na wycieczkę **lub** uczyć się do matury.

Zdania złożone współrzędnie

3. PRZECIWSTRAWNE

Treści zdań składowych są przeciwstawne, choć logicznie się nie wykluczają.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: *ale, lecz, a tylko, jednak, zaś, natomiast.*

Starsi pójdą do kina, młodzi **zaś** obejrzą dobranockę.

Zdania złożone współrzędnie

4. WYNIKOWE

Treść zdania drugiego wynika logicznie z treści pierwszego.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: *więc, toteż, zatem, dlatego*.

Ten sposób nie działa, *zatem* spróbujmy innego.

Zdania złożone współrzędnie

5. WŁĄCZAJĄCE

Czynności, o których mowa w obydwu zdaniach, nie zaszły. Czasem bywają takie zdania zaliczane do rozłącznych lub łącznych.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: ani, ni

Dziecka nie dopilnował **ani** nie ugotował obiadu.

Zdania złożone współrzędnie

6. WŁĄCZNE

Treść drugiego zdania składowego stanowi inne ujęcie treści zdania pierwszego lub jej uszczegółowienie.

Typowe łączniki międzyzdaniowe: *czyli*.

Musisz mieć jakieś obowiązki, *czyli* od jutra robisz zakupy.

ŁĄCZNE	----- . . . -----
ROZŁĄCZNE	-----< ... >-----
PRZECIWKAWNE	-----> ... <-----
WYNIKOWE	-----> ... >-----
WYŁĄCZAJĄCE	- - ----- . . . -----
WŁĄCZAJĄCE	= ----- . . . -----

Imięstowowy równoważnik zdania

Konstrukcja z imięstowem przysłówkowym wraz z wyrazami przez niego określanymi, wchodząca w skład wypowiedzenia złożonego, nigdy niewystępująca samodzielnie.

Spojrzał spode łba, **nie podnosząc głowy**.

Zjadłszy obiad, poczekał na taksówkę.

Zdanie bezpodmiotowe

Podmiot domyślny – taki, który nie jest wyrażony osobnym wyrazem, ale możemy go odtworzyć na podstawie znajomości kontekstu.

Był sobie Czerwony Kapturek. **Mieszkał w chatce z mamą.**

Zdanie bezpodmiotowe to takie, w którym nie możemy wymienić żadnego konkretnego podmiotu, ani odtworzyć z kontekstu.

W czasie zamieszek zraniono go w nogę.

Widać poprawę sytuacji.

Mdli mnie.

Nakazuje się zwrot zagrabionego mienia.